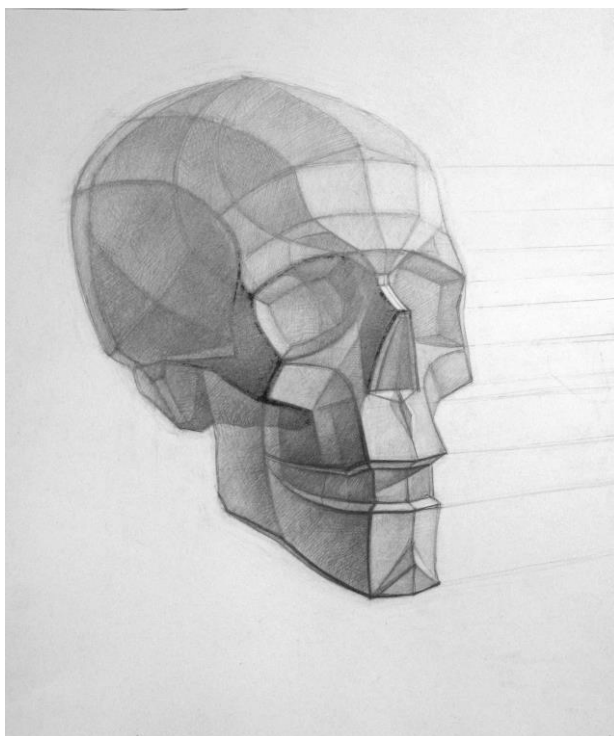

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Львівська національна академія мистецтв
Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва
Кафедра образотворчого мистецтва та академічних дисциплін

Методичні вказівки до виконання завдання
з творчого конкурсу **“Рисунок”** для вступників на
освітній ступінь «Бакалавр» на основі ПЗСО

“Гіпсовий череп людини”

КІПДМ ЛНАМ - 2024

Методичні вказівки до виконання завдання з творчого конкурсу

“Рисунок” для вступників на освітній ступінь «Бакалавр» на основі ПЗСО

“Гіпсовий череп людини”

Автор: Білий В. Д., доцент кафедри ДМ

Розглянуто та затверджено на науково-методичній раді КПДМ ЛНАМ

Протокол №4 від 14 жовтня 2024р.

Зміст

Вступ

1. Мета завдання

2. Аналіз форми черепа

3. Послідовність виконання рисунку черепа

3.1. Компонування черепа на форматі

3.3. Побудова черепа

3.4. Виявлення об'єму за допомогою світлотіні.

3.5. Досягнення цілісності та єдності зображення.

Висновки

4. Критерії оцінювання

Література

Вступ

Рисунок голови людини є невід'ємною складовою системи класичної освіти людей творчих професій, а саме: архітекторів, художників, скульпторів.

Конструктивно - анатомічна основа голови (череп) людини визначає її загальну форму. **Абітурієнт повинен знати:** пластичну анатомію голови людини; закони лінійної перспективи; особливості конструктивно-пластичного та світлотіньового відтворення об'ємних форм. Лише такий підхід дозволяє малювати осмислено, а не копіювати видиму об'ємну форму.

Суть побудови голови людини полягає, перш за все, в зображенні внутрішньої структури кісток черепа і розташуванні на ньому м'язових утворень. Під час побудови враховується парність форм, тобто їх симетричність. Аналіз загальної форми голови повинен проводитися одночасно з вивченням її деталей на конструктивно-анатомічній основі.

Перед цим необхідно спочатку ознайомитися з анатомічною будовою черепа, як основи конструкції голови людини.

Форму черепа і самої голови можна визначити, як об'ємний предмет, який має об'ємно-просторові характеристики: довжину, ширину і висоту. Суть полягає в тому, що ці поверхні, поєднуючись між собою, виражають обсяг і утворюють форму. Будь-яка жива форма в своїй основі розглядається, як геометричний об'єм, тим самим підкорюючись єдиним закономірностям перспективи і освітлення.

Виконуючи малюнок форми черепа, а також голови, вступники повинні на мінімальному рівні знати теорію перспективи і вміти користуватися лінійно-конструктивною побудовою рисунку. Знання конструктивної схеми будови форми черепа допоможе правильно зображати голову людини, дотримуватися законів перспективи і відучить їх від механічного змальовування натурної моделі. Засвоївши закономірності конструктивної будови форми черепа і оволодівши умінням виражати його лінійно-конструктивним методом, можна без особливих зусиль побудувати

зображення голови в дуже складних перспективних положеннях. Працюючи методом лінійно-конструктивного зображення, значить привчати себе мислити формою, міркувати логічно і, разом з тим, розвивати об'ємно-просторове і конструктивне мислення.

Слід зазначити, що лінійно-конструктивна побудова черепа людини має неодмінно проводитися з урахуванням знань пластичної анатомії, пропорцій і закономірностей перспективного скорочення форм в просторі. Без цих знань неможливо правильно і переконливо зобразити голову людини.

Мета завдання

Метою вступних випробувань з «Рисунку» є виявлення у абітурієнта здатності відобразити на площині об'ємно-просторові якості форм натури.

Конструктивне розуміння побудови черепа в основних характеристиках, світлотіньове вирішення пластичної форми черепа, практичне виявлення знань з пластичної анатомії. Розвиток спостережливості, логічного мислення та засвоєння знань з рисунку черепа людини з різних точок зору.

Формат: А2 (0,5 аркуша).

Зображення: об'ємно-просторове.

Матеріали та інструменти: папір, графітний олівець.

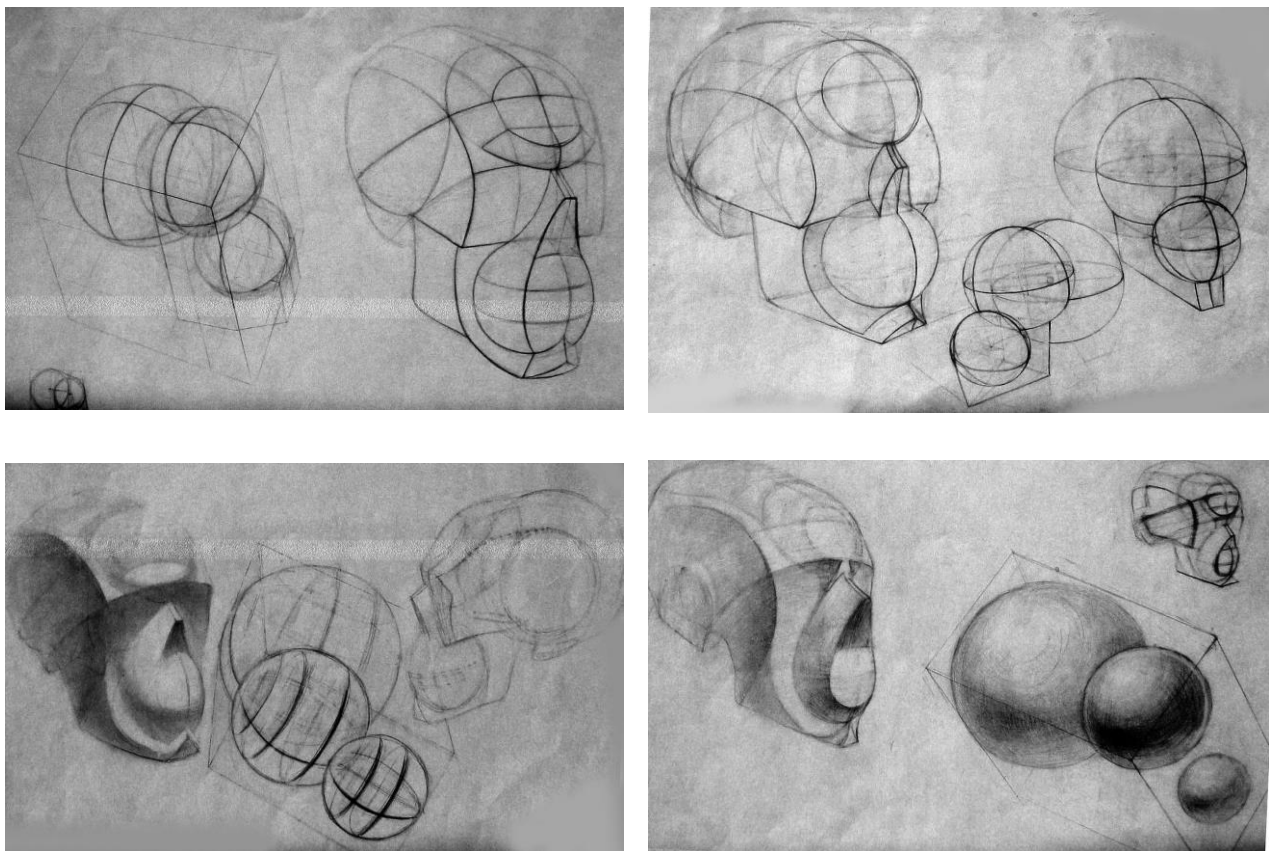
Термін виконання: 6 академічних годин.

Аналіз форми черепа

В процесі роботи над рисунком черепа абітурієнти стикаються з деякими труднощами в побудові, насамперед через численні дрібні деталі на поверхні: рельєфи, отвори, зуби, виступи, западини і поглиблення, які

відволікають, заважають правильно побачити основну велику конструктивну форму.

Вступників варто націлювати на завдання, які б розвивали мислення з яких великих форм складається череп. До правильно побудованої великої форми уже легше прикріпити деталі такі, як ніс у вигляді призми, надбрівні дуги, верхню і нижню альвеолярну дугу у вигляді кулі і т д (іл. 1). Також варто спробувати обтягнути череп трьома-чотирма шарами капронової тканини. Таким чином, коли всі відволікаючі деталі приховані тканиною, на черепі будуть чітко виступати основні характерні форми в узагальненому вигляді. Такі завдання сприяють правильному конструктивно-анатомічному аналізу побудови форми черепа і дають можливість вести малюнок цілісно, без зайвої деталізації.

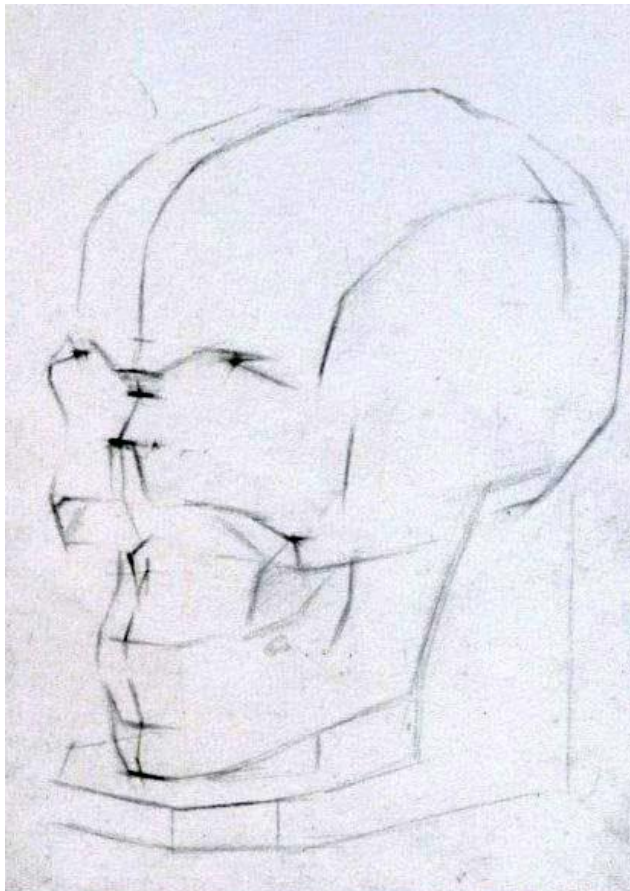

Іл. 1. Спрощені форми черепа людини.

Послідовність виконання рисунку черепа

I. Компонування черепа на форматі

З самого початку роботи над побудовою малюнка з натури, необхідно строго дотримуватися методичної послідовності. Відразу ж потрібно правильно вибрати точку зору. Потім необхідно звернути увагу на лінію горизонту. Вона повинна бути приблизно на рівні очей. При цій умові можна уникнути перспективних спотворень, а також зайвих помилок в процесі зображення форми черепа. Оптимальне для побудови положення - в три чверті. Перед тим, як почати компоновку, слід ретельно розглянути зображуваний череп, вивчаючи його з усіх сторін.

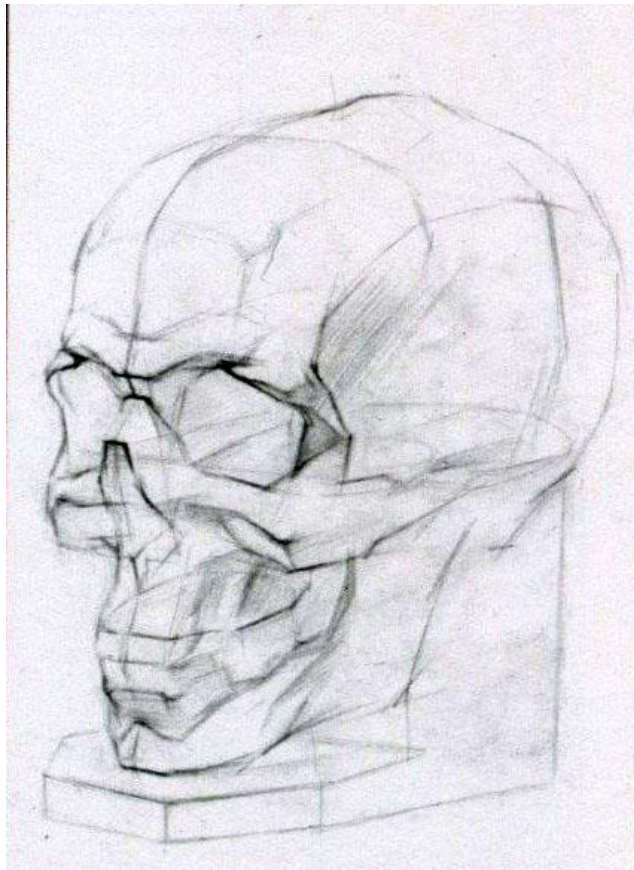

Ил.2

При роботі на форматі спочатку намічаємо загальний приблизний силует черепа, після чого необхідно перевірити правильність розміщення передбачуваного об'єкта на аркуші, одночасно стежачи за його розміром. Розмір черепа по відношенню до листа повинен бути оптимальним, тобто не маленьким і не дуже великим. При цьому слід врахувати, що з лицьового боку зображення, як правило, повинно залишатися трохи більше вільного місця, ніж з боку потилиці (іл. 2).

II. Побудова черепа.

При побудові зображення черепа слід орієнтуватися на середню профільну лінію, що проходить уздовж всієї форми черепа і умовно розділяє його симетрично на дві половини (праву і ліву). Ведучи побудову форми за лінійно-конструктивною схемою, необхідно дотримуватися парності форми черепа і визначати по натурі розташування конструктивних (опорних) точок і ліній. Опорними точками є характерні кісткові виступи і поглиблення.

Іл.3

Виконуючи рисунок черепа, потрібно уявляти пропорції кісток, форму мозкової частини, лобової кістки, нижньої та верхньої щелепи, виличних кісток. Череп складається з двох частин:

1. Мозкової, що має форму сплюсненої кулі.

2. Лицевої - що складається з очних та щелепних кісток. В-геометричній формі ця частина черепа нагадує призму. Форма мозкової частини черепа значно простіша та статичніша на відміну більш складної та динамічної форми лицевої частини черепа.

Рисунок черепа слід виконувати від великих форм до дрібніших.

При зміні положення, форми черепа набувають перспективного скорочення. Замітно змінюється форма очних ямок, виличних кісток, щелепи (іл. 3).

При уважному вивченні закономірностей будови кісткових утворень досить виразно проявляються їх характерні точки. Так, наприклад, на лицьовій поверхні черепа, а саме на поверхні лоба, виразно виступають два симетрично розташованих відносно середньої осьової лінії так званих лобних бугра, які служать межею, що розділяє лицьову і лобну поверхні. Розмежувальними лініями лицьової і бічних площин служать виступи лобних і виличних відростків, чуть нижче - виступи виличних кісток, а в нижній частині черепа - парні виступи на бічних поверхнях нижньощелепної кістки.

Тім'яну поверхню розмежовують від бічних скроневої лінії, що йдуть від скроні вздовж верхніх поверхонь до тім'яним горбів. Від тім'яних горбів і до сосковидних відростків йдуть розмежувальні лінії, що відокремлюють потиличну поверхню від бічних. Потилична та тім'яна поверхні розмежовуються від тім'яних горбів потиличним підвищенням. Таким чином, орієнтуючись по розмежувальних лініях, можна чітко уявити загальну конструктивну форму черепа, без детальних подробиць на цьому етапі побудови.

Пристаюючи до уточнення деталей на лицьовій поверхні, треба пам'ятати, що вся ця поверхня має опуклу форму. Тому, при уточненні зображень деталей на її поверхні слід строго дотримуватися цієї форми, яка добре спостерігається при малюванні черепа в положенні "в профіль". Причини такої опуклості обумовлені анатомічною будовою кісток черепа.

Таким чином, розглядаючи і аналізуючи конкретні деталі на лицьовій поверхні, необхідно зрозуміти, що будь-яка форма предмета складається з численних площин, які відмежовують її від навколишнього простору. Завдання полягає в тому, щоб розібратися і правильно зрозуміти, як утворюється форма при поєднанні цих поверхонь.

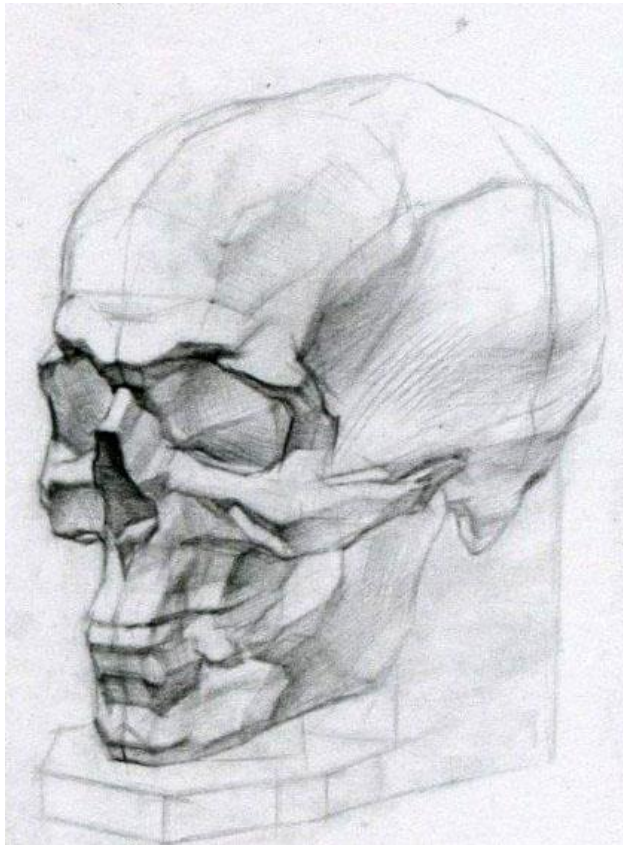
Повне формування передньої поверхні чола завершує надбрівна дуга. Вона також має вигнуту дугоподібну форму. Вона формує надочномковий край. Найбільший виступ надбрівна дуга має в області надперенісся і носить назву надбрівних горбів. Вони розташовуються симетрично по обидві сторони від середньої профільної лінії приблизно на відстані ширини крил носа. Краї надбрівних дуг межують з обох сторін в області скроні з лобовими відростками, трохи вище них над краєм очномкових впадин є надочномкові виступи. Тому, малюючи форму чола, всі ці площини і виступи необхідно обґрунтувати анатомічно.

Малюючи форму очних впадин, перш за все, потрібно визначитися з їх розташуванням щодо горизонтальних допоміжних ліній, уточнюючи пропорційні величини, як по відношенню до загальної маси черепа, так і по відношенню один до одного. Форма зовнішнього краю очної впадини наближена до прямокутника. Форма носових кісток нагадує призму, що складається з трьох площин, обмежених краями, так званого грушоподібного отвору, який також можна уявити у вигляді бічної площини.

Таким чином, форму носових кісток слід розглядати, як конструкцію з трьох площин, де спинка носа складається з вузької площини і прилеглих до неї з двох сторін бічних площин. Форма верхньощелепних кісток, а також верхня область кісток нижньої щелепи по своїй конструктивній будові також мають форму призми, тому їх потрібно розглядати, як і всі інші частини скелета (іл. 4).

Виличні кістки, розташовуючись на лицьовій поверхні під деяким кутом, відносно один до одного, нахилені вперед. Таким чином, повертаючись до малюнка слід пам'ятати про парності будови форми. Наприклад, малюючи видиму частину, потрібно пам'ятати про частини, які знаходяться на невидимій стороні, або, зображуючи дальню половину, не забувати про ближню.

Робота над рисунком вимагає надзвичайної уважності, визначеного емоційного і психологічного настрою, дотримання всіх образотворчих, методичних, логічних навичок, знання законів перспективи і пропорцій, об'ємно-просторового мислення і т.п. Необхідна маса речей, без яких неможливо вести роботу, а отже, і добитися хорошого результату

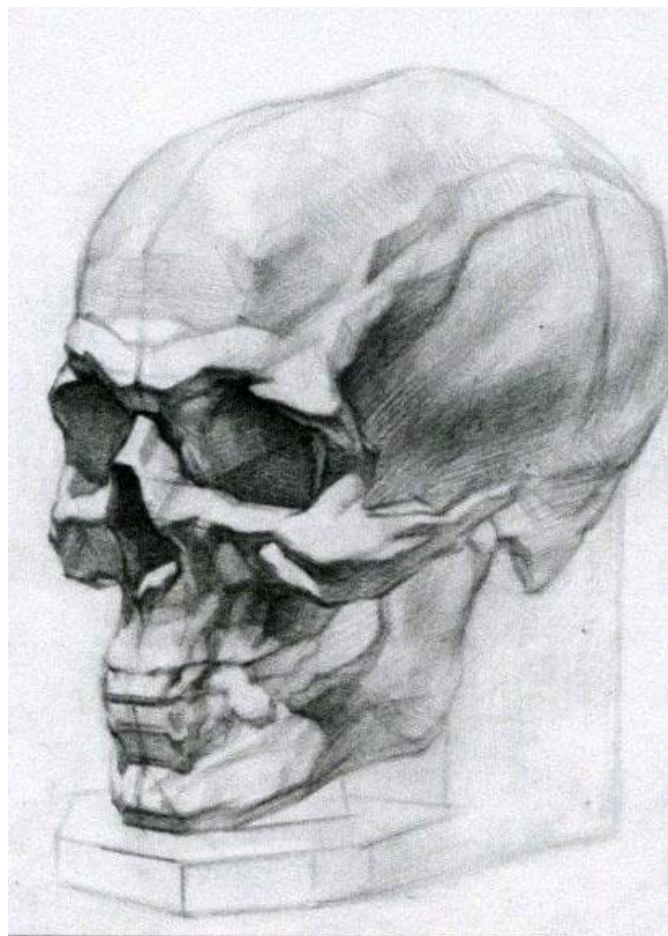

Іл.4

Наближаючи рисунок до завершального етапу побудови, необхідно його перевірити. Це слід робити не з місця малювання, а обов'язково встаючи і відходячи на відстань не менше 3 - 4 м. від малюнка. Тільки на такій відстані можна краще побачити помилки, допущені в процесі побудови малюнка, а також простежити за його цілісністю. Помітивши помилки, відразу потрібно їх виправити.

ІІІ. Виявлення форми черепа за допомогою світлотіні.

Пристаюючи до тонального моделювання форми черепа, слід визначити положення джерела світла щодо моделі. Це необхідно для того, щоб точно визначити кут напрямку світлового променя до поверхні моделі, на яку цей промінь падає, а також для подальшого тонального уточнення. Виходячи з закону світла і тіні, найбільш яскраво будуть висвітлені ділянки поверхні, розташовані перпендикулярно до джерела світла, особливо поверхні, що знаходяться ближче до нього, а поверхні, на які промінь падає під іншим кутом, будуть менш світлими (іл. 5).

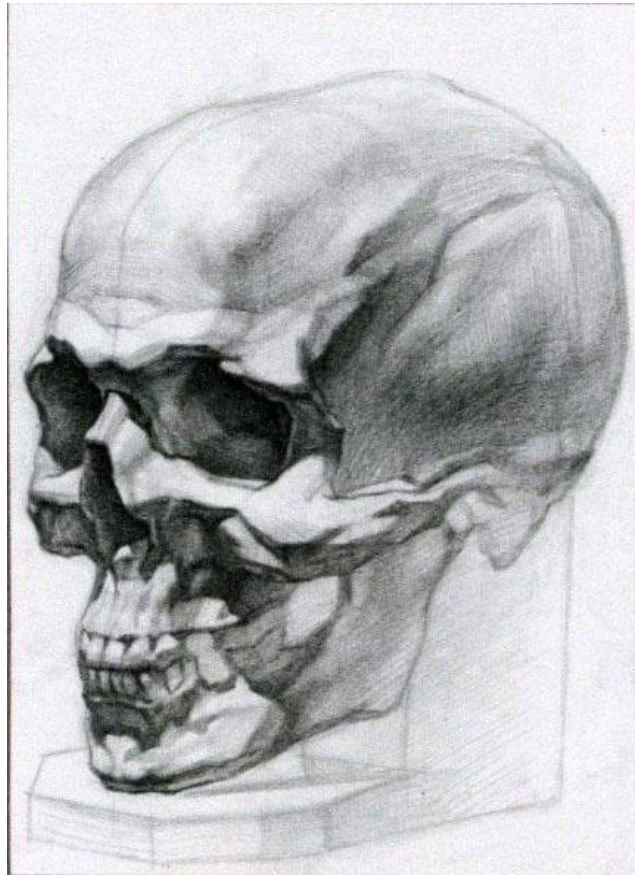

Іл.5

IV. Досягнення цілісності та єдності зображення.

На цій стадії рисунку потрібно підводити підсумки виконаної роботи. Перевірити загальний стан малюнка, підпорядкувати деталі цілому, уточнити

рисунок в тоні, узгодити світла із загальним тоном. Виявити фактуру і матеріальність. (іл. 6).

Іл. 6.

Висновок

Отже зображення черепа людини слід розпочинати з його загальної характеристики, потім поступово перейти до деталей і знову повернутися до загальної форми, інакше кажучи, пройти шлях від загального через детальне вивчення натури до цілісного зображення. Наближаючи рисунок до завершального етапу необхідно його перевірити. Це слід робити з відстані.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

1. Володіння знаннями, вмінням та навичками тривимірного зображення (загальне композиційне рішення, лінійна перспектива):

- а) високий – 3
- б) середній – 2
- в) низький – 1
- г) незадовільний – 0

2. Конструктивно-пластичний аналіз:

- а) високий – 3
- б) середній – 2
- в) низький – 1
- г) незадовільний – 0

3. Виявлення характеру екзаменаційної постановки (пропорції, індивідуальні особливості):

- а) високий – 3
- б) середній – 2
- в) низький – 1
- г) незадовільний – 0

4. Володіння графічними зображальними засобами (об'ємно-просторова лінія, світлотінь, технічне виконання):

- а) високий – 3
- б) середній – 2
- в) низький – 1
- г) незадовільний – 0

Список літератури

1. Андрейканіч А.І. Курс пластичної анатомії людини [Текст] : навч. посіб. / Андрейканіч А. І. - Чернівці : Букрек, 2010. - 125 с.
2. Антонович Є. А. Малюнок і живопис [Текст] : методичні рекомендації / Є. А. Антонович, В. А. Шпільчак. – К., 1990. – 28 с.
3. Баммес Г. Л. Изображение фигуры человека / Г. Л. Баммес. – Берлин, 2007. – 326 с.
4. Веремчук В.С. Основи пластичної анатомії та малюнка / В.С. Веремчук, В.О.Долгіх. - К.: Приватна школа, 2012.-330 с.
5. Гетьман Ю.А. Методичні вказівки «Рисунок голови живої природи в різних ракурсах», Луцьк, ЛДТУ, 2004 – 24 с.
6. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти : навчальний посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів / М. А. Кириченко, - К. : Вища школа, 2002. – 188 с.
7. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: Теоретико-методологічні основи комплексного навчання: Навчальний посібник. – Львів: Аверс, 2010. – 496 с.
8. Gottfried Bammes. Der nackte Mensch. – Dresden: VEB Verlag der Kunst, 1982. – 483 s.